

Priče o stvaranju

Jamskog sustava

Crnopac

Milena Njegovan | Speleološki odsjek HPD „Željezničar“

Aida Barišić | Speleološki odsjek HPK „Sv. Mihovil“

*Spoj jame Oaze i jamskog sustava Kita Gačešina – Draženova puhaljka
Autor: Nikola Hanžek*

Putovanje kroz Oazu

Milena Njegovan

Uvod

Povodom otkrivanja spoja jame Oaze i jamskog sustava Kita Gaćešina – Draženova puhaljka (KG-DP), odnosno stvaranja Jamskog sustava Crnopac, u prostorijama Odsjeka organizirali smo proslavu kakva i priliči ovako velikom uspjehu, kojega su generacije speleologa sanjale. U euforiji i entuzijastičnoj atmosferi, koja je trajala još od spoja, na Talajin prijedlog pristajem napisati članak koji bi trebao prenijeti moje doživljaje i iskustva iz jame Oaze i emocije koje vežem uz speleologiju. Upravo je to ono što čini ovaj spoj i atmosferu koju smo proživljavali tjednima poslije posebnim. To je emocija koja se rađa iz bavljenja ili, preciznije, življenja speleologije. Do 2019. godine o Oazi je pisano u prošlom broju Speleologa (Tutiš i Talaja, 2018.) te na našim web stranicama (www.speleolog.hr), a o postignućima na Crnopcu piše se već dugi niz godina. Kroz ovaj članak pokušala sam prenijeti emocije i doživljaje koji će lakše objasniti zašto je ovaj rezultat tako spektakularan, ne samo u našim, već i u regionalnim razmjerima. Također, obrađena su i prikazana istraživanja u 2019. godini.

Svibanj 2017. – Speleologija je čekanje

Moj prvi teren nakon škole. Ide se u Oazu. Jedino što znam o objektu je da je definitivno dublji nego objekti u kojima sam bila na speleološkoj školi. No, uz ohrabrivanje ekipe i dobru volju, odlazim na teren i u jamu. U jami su taj put bili članovi Speleološkog odsjeka „Željezničar“ (SOŽ): Lepi Dado (Dalibor Jirkal), Burki (Danijel Malenica), Stipe Tutiš, Nikola Hanžek, Vuk (Stipe Maleš) i ja.

Ulazim u jamu i nakon ulazne vertikale spuštam se po vertikalama čiji izgled i prostranstvo jednostavno oduzimaju dah. U tom trenutku shvaćam koliko sam sretna i koliko mi je drago da sam dio ove podzemne priče. U timu smo Hanžek, Vuk i ja i zadatak nam je topografski snimiti vertikalu i meandar kod Kalinića bivka. Zvuči super. Došli smo na -250 m, Vuk i Hanžek uvlače se u meandar, a ja ću pričekati dok oni topografski snimaju

prostor. Odlično, taman je vrijeme da pojedem čokoladicu (koja u jami uvijek ima tako dobar okus, kao da ju prvi put jedem).

Prošlo je pola sata, njih još nema, već mi je dosta hladno, ali, dobro, sad će oni. Kopam po korduri i nalazim još jednu čokoladicu, dobro je. Prošlo je sat vremena, čujem ih, ali još ih nema. Više mi nije hladno, sad već mislim da sam ozbiljno pothlađena. Kopam po džepovima, nema čokoladice, nije dobro. Počinjem raditi stojeve na glavi, hodati po dvorani, razmišljati o životu, palim-gasim rasvjetu.

Prošlo je sat i četrdeset sedam minuta, čujem ih, ali njih još uvijek nema. Ne kopam po korduri jer osjeta u prstima više nemam, ni na rukama, ni na nogama. Sada jedino još astrofolija može nešto promijeniti, mislim si. Vadim astrofoliju, umotavam noge, ruke. Psihički je možda lakše, ali osjeta i dalje nema. Razmišljam da ovo što speleolozi rade nije za mene, pa šta je meni bilo da se spuštam tu, pa zašto mi nitko nije rekao da je ovo mučenje, pa tko to može poželjeti... I onda mi odjednom prođe glavom „Speleologija je čekanje!“ Da, čula sam to na školi... I sad, tko mi je kriv? Kako god bilo, onako očajna barem nalazim utjehu u svojoj odlučnosti da više nikad neću kročiti u duboku jamu, pogotovo ne jamu imena Oaza.

Lipanj 2018. – Speleologija je iznenađenje

Prvi ljetni logor te godine u organizaciji SOŽ-a. U jami su bili članovi SOŽ-a: Tutiš, Matea Talaja, Zrinka Matić, Burki, Anja Jarić, Lovro Lučev, Josip Dadić, Ivana Maradin, Pješak (Danko Cvitković) i ja.

Planirana su istraživanja u Oazi. Prošlo je godinu dana od moje agonije u njoj, od moje čvrste odluke, ali sad razmišljam da prošli put ipak nije bilo tako grozno i da će ovo biti jedna od onih pregaženih odluka. Tješim se da je to kao pregaženo obećanje koje dolazi svaki put „jutro nakon“ dobre zabave.

Od travnja 2017. do lipnja 2018. u tri organizirane akcije došlo se do horizontalnog dijela u Oazi

Slika 1.
Istraživačka ekipa, travanj 2019.
Autor: Matea Talaja

na -350 m, nađena je voda i postavljen je bivak. Tad, na ljetnom logoru, Pješak, Ivana i ja spuštamo se u uložni transportnog i foto tima. Ovaj put nema riječi kojima bih opisala koliko mi je lijepo bilo. Jama je interaktivna, ima spuštanja, ima prečnica, meandara, kanali idu na sve strane, prostorije se otvaraju u svim smjerovima, atmosfera je uzavrela. Opet sam odlučna, u Oazu se sigurno vraćam prvom prilikom. Tijekom ovog ljetnog logora istraživane su Messijeve suze.

Travanj 2019. – Speleologija je hedonizam

Potaknuti željom za daljnjim istraživanjem produženi vikend planiramo provesti u Oazi jer nacrtani metri samo rastu, planovi za vikend akcije sve su češći, a jama nam zauzvrat samo otvara i daje nove kanale i nova prostranstva. Topografskim snimanjem i obradom nacrta ustanovljeno je da je mogućnost spoja Oaze i jamskog sustava Kita Gačešina – Draženova puhaljka sve realnija i da nas dijeli tek nekoliko metara koje „samo“ treba pronaći.

Do ovog trenutka u speleologiji sam dvije godine. Naučila sam čekati, kretati se po prostoru, naučila što znači prsa-špaga, dobro podnijeti vlagu u bivku, ma štoviše, zavoljela sam te tople Talianette

na kraju dana, toplu Cedevitu, puding s grudicama, kavu sa „schmekom“ Talianetta i Cedevite.

U prethodnoj vikend akciji u travnju postavljena je i nacrtana Zagorska vertikala (stotinjak metara dubine), topografski snimljen dio Zagorskog kanala od mjesta gdje su stali Ruđer Novak i Talaja 2018. godine do mjesta ulaska u Zagorsku vertikalu. Nova dubina jame iznosila je 469 m (prije istraživanja 407 m), a nova duljina 1855 m (prije istraživanja 1638 m).

Zavoljela sam i dolazak podno Crnopca kasno u noć te planinarenje koliko god vremena i u kakvim god uvjetima samo da se dođe do jame. Više mi ništa ne može zamijeniti to zajedništvo i taj mir – postala sam ovisna.

Kako su se metri na tlocrtnoj udaljenosti Oaze i Kite smanjivali, tako mi je pomisao na spoj postajala bliža. Neću niti pokušavati stručno objasniti, ali pomisao na spajanje dva podzemlja u meni budi neki poseban osjećaj. Shvaćam da će to biti povijesni trenutak i da će puno značiti svima nama u speleološkoj zajednici. Svaki četvrtak na sastanku ideja o spoju se oživljava i postaje cilj naših vikend

akcija. Opet sam odlučna, idem na svaki teren, jer ovu ovisnost teško je sad prekinuti.

Na vikend akciji sudjelovali su članovi SOŽ-a: Hanžek, Kiki (Kristijan Hmura), Vuk, Lučev, Talaja i ja (Slika 1). U sklopu ove vikend akcije istražili smo i topografski snimili Zagorski kanal, Zagorsku vertikalu (-410 m) te probili dubinu jame na -510 m (Slika 2). S obzirom na sve više prostora koji su se otvarali svakom novom vikend akcijom, dobro planiranje i logistika bili su ključni za daljnje aktivnosti.

Nakon ove vikend akcije jama Oaza i jamski sustav KG-DP udaljeni su 22 m (Slika 3). Moram napomenuti da je tijekom svake vikend akcije nartcano i istraženo puno metara.

Svibanj 2019. – Speleologija je osluškivanje

Najavljena je kiša. Prema svim prognozama, i našim i norveškim, no naša je volja ipak jača. Još jedna speleološka vikend akcija. Mislimo si: možda nemamo vremenske uvjete, ali imamo volju i dobru atmosferu. Ovaj put napadamo najbližu točku „spoja“ s dvije fronte. Bračni par Barišić iz Speleološkog odsjeka HPK-a „Sv. Mihovil“ napada iz Kite, a iz Oaze članovi SOŽ-a: Ruđo (Ruđer

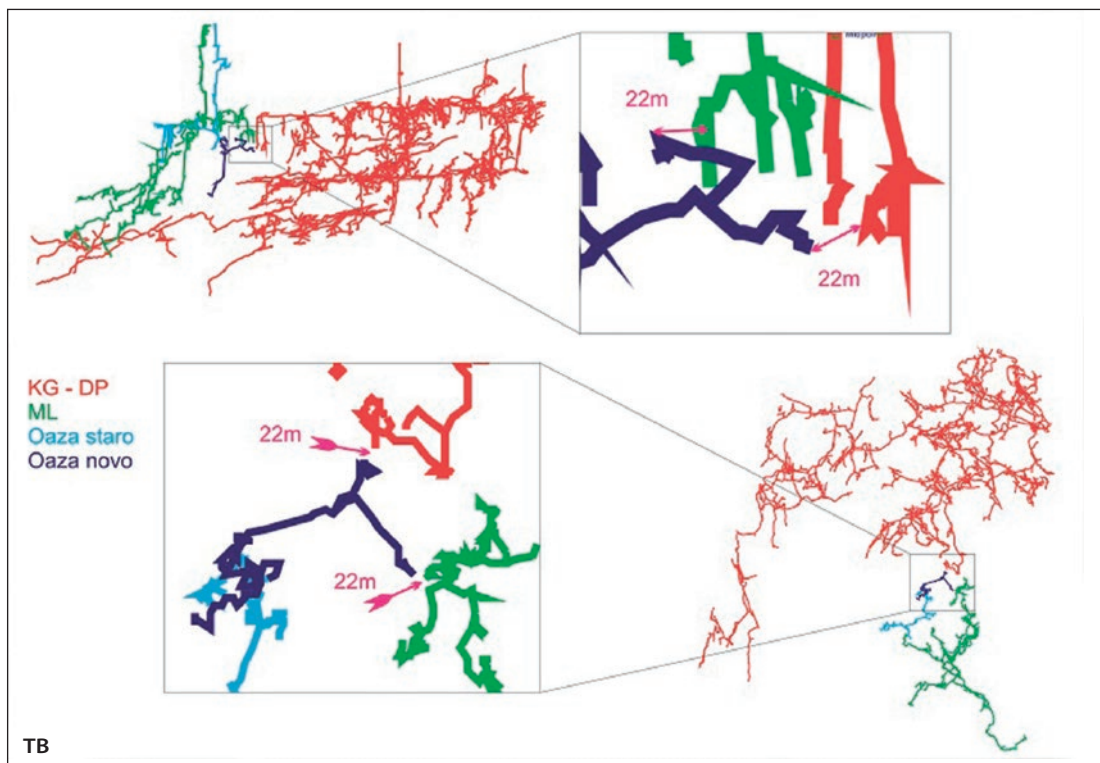
Novak), Nicola Rossi, Talaja i ja te Ana Bakšić i Marina Grandić iz Speleološkog odsjeka PDS-a „Velebit“ (SOV). Dogovor je da se nađemo na najbližoj točki „spoja“ i u točno vrijeme pokušamo uspostaviti komunikaciju. Približavajući se mjestu najbližem Kiti, usred svojih razgovora začuli smo bušilicu. Počeli smo vrištati i nismo si ni dopustili da zvuk čujemo još jednom i odbacimo mogućnost halucinacija. Odmah smo im odlučili vratiti nazad zvučni signal, ali s naše strane nikako nismo mogli dobiti ništa jače od bušilice i kladiva.

Ekipa Ruđo, Talaja i Grandić istražuje dijelove najperspektivnije prema Kiti, no čim su krenuli penjati ploču, koja je tada bila najbliža točka prema Kiti, entuzijazam je pao. Nakon ploče zavija meandar koji završava s vertikalom nazvanom Tamdol i odlazi dalje od Kite (Slika 4). Zbog nedostatka opreme nisu bili u mogućnosti istražiti vertikalu do kraja, ali, poneseni idejom o spoju, odlučili su spojiti Oazu s Mudima, kad se Kita već ne da. Ruđo prolazi penj i nakon 15 m shvaća da ni taj smjer ne nudi perspektivan prolaz, a još manje spoj.

Ekipa Nicola, Ana i ja krenuli smo istraživati Šarena jezera. Topografski smo snimili 150 m i uspjeli doći na 44 m od Kite. Ono što je zanimljivo

Slika 2. Jama Oaza, Zagorski kanal
Autor: Matea Talaja

Slika 3. Prikaz rezultata istraživanja iz travnja 2019.

Autor: Teo Barišić

i što je tada otkriveno je, citiram Talajinu izjavu (izvještaj Jama Oaza (17. – 19. 5. 2019.), www.speleolog.hr): „*Perspektivnim se čini kanalić u horizontali iz kojeg struji zrak, ali za sada je rupa toliko mala da ne dopušta prolazak.*“

Nismo dobili ono po što smo došli (spoj, ako je netko zaboravio), ali ovo nam je bila i više nego utješna nagrada. U Gračacu se nalazimo s Teom i Aidom s velikim osmjesima na licima, svjesni da se upravo dogodila velika stvar.

Tom vikend akcijom uspjeli smo navući Oazu preko 2,5 km.

Vikend poslije organizirana je još jedna speleološka vikend akcija u kojoj je nacrtan i rasporemljen penj prema Mudima. U penju je izmjereno 34,5 m vlaka i shvatili smo da spoj s Mudima neće biti tako lak, barem ne na ovom mjestu. Opremljen je i penj u Zagorskoj horizontali.

Slika 4. Jama Oaza, vertikala Tam dol
Autor: Ruđer Novak

*Slika 5. Jama Oaza, Tatuin
Autor: Lovel Kukuljan*

Prvi ljetni logor održan je od 20. do 25. 6. 2019. Cilj logora je, osim klasičnog speleološkog, bio i nalazak s Teom i Aidom na lokaciji na kojoj smo ih zadnji put čuli. Tim Hanžek-Lučev postavio je telefonsku žicu, koja do tada nije bila funkcionalna, do bivka, a Bančo (Branko Jalžić) je postavio zamke u Pisoaru, vlažnoj vertikali u blizini Bivka. Nicola i Valerija Butorac odlaze na mjesto dogovora s Aidom i Teom, dok Estavelci (SU „Estavela“), Lovel Kukuljan i Dino Grozić, odlaze u najdublje dijelove jame. Došavši na dogovoreno mjesto, Nicola i Valerija čuju zvuk bušilice, koji se i prošli put tamo čuo, a s obzirom na to da nije bilo druge mogućnosti komunikacije, nastavljaju dalje s

istraživanjem u Šarenim jezerima. Lovel i Dino nastavili su istraživati tada najdublji dio jame te su na tom logoru proveli pet dana u jami i nacrtali oko 700 m. Novi dijelovi jame: Tatuin, sifon Bakarska vodica, Zmajski kanal, Tiha dvorana, Wim Hof te Dvorana u Teheranu (Slika 5).

Ekipa SO „Profunda“ (Davor Cvitanić, Martin Cundrič i Matko Garafulić) i SO „Mosor“ (Marin Glušević) zajedno s Nelom Bosner istraživala je perspektivnu vertikalu velikih dimenzija u Horizontali. Vertikala od 100 m nažalost završava meandrom neprolaznog suženja. Nova dubina jame nakon logora iznosila je 562 m, a topografski je snimljeno 907 m.

Kolovoz 2019. – U pravo vrijeme na pravome mjestu

Organizirati logor? Može. Organizirati logor s Hanžekom? Može.

Prva dilema u organizacijskom timu: koja jama? Oaza pobjeđuje, s obzirom na to da smo ove godine zbilja puno truda uložili u njeno istraživanje (Slika 6). Druga dilema u organizacijskom timu: koju strategiju primijeniti? Budući da Oaza daje ogromna prostranstva i troši puno opreme, naglasak je bio na akcijama koje imaju početak i kraj, kako bismo zatvarali perspektive i topografski snimili sve istraženo te opremu koristili za daljnja istraživanja. Svakim danom logor se bliži, a u meni raste uzbuđenje. Raste i broj prijava. Do početka logora brojimo 30 prijavljenih. A logor će biti i internacionalan.

Zadaci podijeljeni, svakim danom javljaju se nove ideje, a planove bilježimo u Excel tablice. Prijevoz, raspored ulazaka-izlazaka, meniji, koja oprema treba biti vani, a koja unutra... Osjećam se odgovorno i zadovoljno.

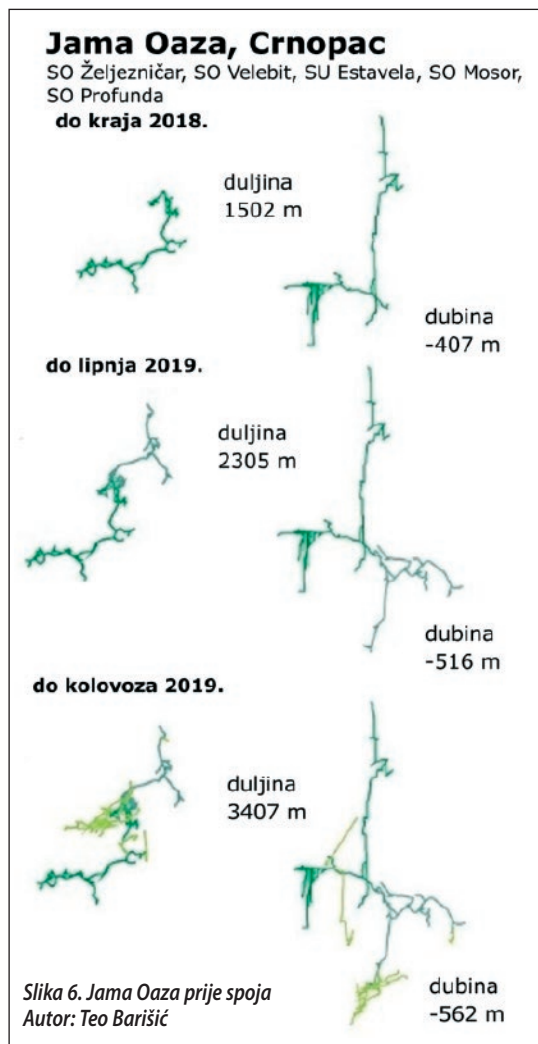
Sve je spremno, 9. 8. 2019. stigli smo u Gračac i već se lakše diše. Razmišljam o psihofizičkom odmoru sljedećih dana, o miru i skupljanju energije koja će mi trebati. Ulasci u jamu idu po planu, svi su željni zadataka i sve nekako teče. Atmosfera na bivku i logoru podjednako je entuzijastična. Ukupan broj sudionika na kraju je i bio 30, iz hrvatskih i inozemnih speleoloških društava: SO „Sniježnica“, SO „Sv. Mihovil“, SU „Estavela“, SK „Ozren Lukić“, SO „Željezničar“ i Pod RB (Bugarska).

Utorak, 13. 8. 2019. U jamu ulazim drugi put. Prvi ulazak bio je 10. 8., kada smo Pavle Dugonjić i ja planirali dvodnevni boravak u jami. Zadatak koji smo trebali obaviti i koji nas je silno veselio je prokopavanje otvora na kraju jednog kanala u Šarenim jezerima koji se pruža prema Kiti, a bio je zametan pijeskom (to je onaj već spomenuti otvor iz izvještaja o svibanjskogm istraživanju). Znam da će totalno klišejski zvučati, ali taj otvor, taj mali otvor iz kojeg se čulo jako strujanje zraka, imao je nešto posebno. No Pavle i ja ipak nismo ostali dvije noći, pa nismo uspjeli kopati... Sretna s ulaskom, sretna s izlaskom, ali pomalo nesretna jer nismo kopali.

Tu večer uz vatru, mediteranske delicije i kasonoćne razgovore otvara se prilika za novi ulazak, i to ne samo za ulazak nego i za kopanje.

Toooo! Nabrijavamo se Pavao Babić, Aco (Andrej Plevnik) i ja. I Vjetar (Goran Rnjak) ulazi s nama. Imamo plan: u utorak, 13. 8., ući ćemo i idemo kopati. U to ime odlučili smo napraviti i prvi pravi crnopački fondue i proslaviti svoje dogovore. U kasnim satima, daleko iza ponoći, speleofon krčka, javlja se Hanžek. Eto, on i Bugari, Cvjetan (Tsvetan Kosturkov) i Fićo (Filip Enchev) došli su kasno na bivak, pa nisu imali vremena otići daleko od bivka, pa su odlučili prokopati otvor.

PROKOPATI OTVOR?!?! Ako sam ikad bila ljuta na Hanžeka kao dečka, kolegu i speleologa, to je bilo tad. Kako misli prokopati... Ma ne, krivo sam čula. No Hanžek bez zadržske ponavlja da su

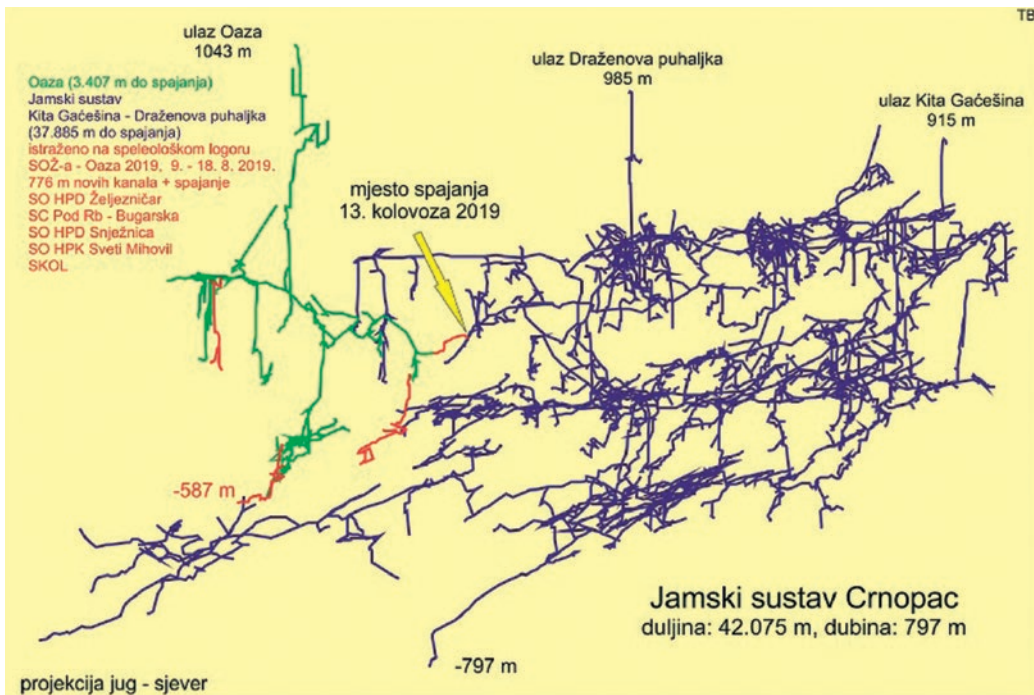

*Slika 7. Ekipa na bivku u jami na logoru u kolovozu 2019.
Autor: Anita Trojanović*

*Slika 8. Jama Oaza, Šarena jezera
Autor: Anita Trojanović*

Slika 9. Prikaz profila Jamskog sustava Crnopac
Autor: Teo Barišić

prokopali otvor, da je dug toliko, širok onoliko... Gotovo, prestajem ga slušati. Jako sam ljuta.

Došao je utorak, ide se u jamu. Ulazimo po planu Aco, Babić, Vjetar i ja. Vjetar je ušao kao vjetar. Na prvoj vertikali nespreno se poskliznem i uspijem napraviti neki polu-salto i udariti leđima u stijenu. Boli, ali idemo dalje. Sad, kad s odmakom gledam na to sve, zbog izuzetne boli koja je potrajala još par tjedana sigurno ne bih nastavila put do bivka, ali tad to nije bila opcija. Zašto sam nastavila? U tom trenu sigurno nisam znala, ali pokazalo se da je ono što je slijedilo ipak značajno ublažilo to bol.

Na Kalinića bivku uzimamo pauzu. I ja se sjetim svoje prve pustolovine u Oazi, sjetim se koliko sam htjela da mi ovo podzemlje postane iole podnošljivo... A sada, moje noge sada trpe hladno, moji prsti mogu i bez osjeta preći sidrište. I osjetim zadovoljstvo.

Stižemo na bivak. Ekipe za istraživanje: Babić, Aco, Hanžek i ja. Kako su dogovori za ulazak i istraživanje bili spontani, kako je Hanžek isto spontano ostao u jami dan duže, tako je valjda i sve bilo

opušteno, od pakiranja do odlaska u istraživanje. Dosta je kasno, pa idemo na mjesto kopanja, i to tamo gdje su stali Hanžek i Bugari.

I onda se sve odvalo brzo kao u nekom filmu. Dolazimo, Pustinjska struja je zbilja i pustinjska struja i oluja. Kopamo, prošli smo, crtamo, dečki viču, Babić viče da Hanžek misli da smo u Kiti, veselimo se, Babić viče, stvarno mislim da smo u Kiti, veselimo se još više. Hanžek je našao špagu, našao kamen, našao spoj. Stavljam ruž, svi se namještamo i nastaje milenijska fotografija, nastaje povijesni trenutak i nastaje moj pravi spoj sa speleologijom.

Osim legendarnog pronalaska spoja, na logoru se istraživalo punom parom (Slika 7). Ekipe sačinjene od Bugara i Hanžeka nekoliko su dana istraživali najdublje dijelove jame – nastavak Tihe dvorane, a istraženi dijelovi dobivaju imena Crveni meandar, Eben za zdrave i Tsokaloto. Anita i Nicola (kasnije Anita mijenja Nicolu Vjetrom) istražili su i topografski snimili dijelove nakon Šarenih jezera (Slika 8).

Ekipe koja je zadnja istraživala u Oazi, odnosno tada već Jamskom sustavu Crnopac, činili su

Tutiš, Nela i Velimir Ivačić (SKOL). Istraživali su i topografski snimili Pisoar. Naknadnom obradom podataka ustanovljeno je da je Pisoar sljedeća potencijalna točka spoja s Mudima.

Rezultati

Na ovom je logoru topografski snimljeno 776 m novih kanala, a ukupna duljina postaje rekordnih 42075 m (Slika 9). Nova dubina Oaze je 587 m, a Jamskog sustava Crnopac 797 m. Zbog impresivne duljine prvi je put objekt iz Hrvatske našao svoje mjesto među 100 najduljih objekata, točnije, 88. mjesto. Vjerujem da ćemo daljnim istraživanjima te trudom svih nas u speleološkoj zajednici pronaći i ostale spojeve jamskih sustava te se popeti još više na ovoj ljestvici.

Koliko je ova vijest bila značajna ne samo našim speleološkim srcima nego i široj javnosti dokazuje činjenica da je vijest odjeknula po medijima u vrlo kratkom roku: Dnevnik, portali, časopisi... Bila sam ugodno iznenađena i još svjesnija da je to bio povijesni trenutak.

Vrijednost uloženog truda i polučenog uspjeha potvrđena je i godišnjom nagradom Hrvatskog planinarskog saveza za **Najveći planinarski uspjeh**, koja je pripala našem „najsksandiranijem“ Nikoli Hanžeku. Zbog osobnih razloga ne mogu biti objektivna, pa ću reći da mi je izuzetno drago da je nagrada pripala baš njemu jer ju je svim svojim

trudom i znanjem zaslužio, ali, poznavajući njega, naš odsjek i speleološku zajednicu, znam da smo svi sretni zbog te nagrade, jer time je nagrađen cjelokupni angažman svih nas, što nam daje elana za daljnja istraživanja.

Kakav bi ovo bio kraj članka kada bi jama stala i kada ne bi bilo daljnjih perspektiva. Oaza trenutno ima veliki broj neistraženih dijelova jer je veliki broj istraživanja samo otvarao nove perspektive. Iako smo mislili da ćemo logistički tome doskočiti i raditi samo na jednom dijelu, taj jedan dio ubrzo bi postao deset novih dijelova. Pa tako i sada, nakon prvog spoja, maštanje o drugim spojevima nije stalo jer Pisoar se nalazi vertikalno 94 m iznad jame Muda labudova. Što reći, osim da jame idu dalje?

Literatura

- Barišić T. (2017): Perspektive spajanja velikih jama Crnopca, *Speleolog* 65, 26-32
- Kukuljan L., Rnjak G. (2017): Istraživanja u jami Muda labudova 2016. – 2017., *Speleolog* 65, 8-20
- Tutiš S., Talaja M. (2018): Jama Oaza – novi prilog speleološkom razumijevanju Crnopca, *Speleolog* 66, 8-30
- Izvještaji s datumima objave 18. 4. 2019., 7. 5. 2019., 22. 5. 2019., 11. 6. 2019., 9. 7. 2019., 6. 9. 2019., www.speleolog.hr

Journey Through Oaza

Cave Oaza was the main focus of our explorations on Crnopac in 2019. Weekend explorations began in April and continued almost every weekend until the first summer camp in June. With every weekend research, we went through a lot of challenges, added a lot of new meters on the topographical plan and discovered a lot of new parts. After reviewing our results we started to dream about connecting and creating a unique cave system on Crnopac.

Until the second summer camp in August, we didn't even know that our dreams could become reality, but we proved they can. The dream about the unique cave system began after exploration in April 2019, when we realized that the distance between Oaza and Kita Gačešina – Draženova puhaljka system is only 22 meters. Since then we began to focus our attention on how and when we will be able to find the junction between those two caves under Crnopac. In the late-night hours on 13th of August 2019, to the satisfaction of us and the entire speleological community, Crnopac Cave System was created. The crown of our research brought Croatia to the 88th place on the list of the longest caves in the world. The August camp also contributed additional 776 m in length, with the total length rising up to 42075 m. The new depth of cave Oaza is 587 m and of Cave System Crnopac 797 m.

Škola za život

Aida Barišić

Kad sam bila mala, dite, a i danas, kad sam veliko dite, puno čitan. Išla bih u knjižnicu par puta tjedno i gucala knjige. Prvo su bile bajke. Bolja izdanja imala su tvrde, ukrašene korice u bojama s puno crteža. Svaka bajka bi počinjala velikim ukrašenim fontom krasopisa i u boji. Tako počinjem jednu od svojih životnih knjiga na slovo S – speleologija i bajku na K – Kita, sada Jamski sustav Crnopac. No vratimo se 15 godina ranije...

Sjećanja su uvijek fragmentirana, bojana, vizualizirana i prisutna.

2004.

F1. Negdi lito 2004. Prvi logor Mihovilaca na Vodicama. Kad si majka i imaš kvartet dice teško da ćeš ih moći nekom ostaviti na čuvanje kako bi

Aida i Teo Barišić, 2013. (arhiva obitelji Barišić)

proveja tjedan dana baveći se hobbijem. Penjemo se uz Crnopac od pruge prema Vodicama, pljusak i grmljavina. Teo ide prvi i žuri kako bi podiga šator dok mi dođemo. Nas petero putem srećemo Dexa, koji se izgubija i čeka nas. U međuvremenu, srednja ćer Irena sidi na kamenu i više na šumu da ne želi dalje, da ostaje makar je grom ubija. Najstarija Nina i najmlađa Marijeta su već poodmakle, a ja diplomatski vičen i pokušavan Irenu pomaknit s kamena. Svi imaju svoje ruksake sa stvarima, a Teo i ja dodatnu klopku, opremu, šatore... Stižemo. Teo je digao šator po kiši, koja konačno staje. Dica su već u elementu, igra, smij, ludilo. Sutradan stiže i sin s drugom ekipom Mihovilaca. Teo ulazi nekoliko puta u Kitu, a ja vanka s ekipom.

2004.

Kita Gaćešina
Duljina: 494 m
Dubina: 288 m

2005.

F2. Ide vrime, proliće. Treba dignit opremu za istraživanje i planirani logor. Teo, Pegi (Mladen), Bosiš (Bobo pas) i ja nosimo dio opreme kako bi je odložili u špiljicu i da imamo tonu manje za dignuti sljedeći put. Dolazimo do Vodica, kad ono na par minuta do ulaza je blatni put kojeg prije nije bilo. Skupa idemo tim putem i stižemo do današnjeg prvog parkinga za Tatekovu. Juhuuu! Teo i Bobo žure pješke niz bili put pa na cestu do Gračaca i pruge di smo ostavili auto. Na povratku kujemo planove s mihovilskim kombijem. Jer, ko to može platit da ne nosiš ruksak od bilijun kili satima?

F3. Marko Gojčeta i ja u Kiti. On penje penj u Dvorani ispod Grlića, a ja ga osiguravam. Od alata imamo spiter, kladivo, par karabinera, klinove iz prapovijesti i jedan pronađeni dinamik. Juki (Jurjana Radaljac) i Teo dolaze nakon posla, jer rade smjenski. Marko je ispenjao i pripremiya vertikalu pa svi zajedno ulazimo u široki, prostrani kanal. Karabitke

Bivak na -280 m u KG, 2005.
Autor: Aida Barišić

zezaju, ali rade. Osjećamo se ko da nas je bacilo u crnu rupu. Bauljamo. Sidamo na ravnu ploču (možda kraj Vicine vode), pogledamo se i svi uglas kažemo: „A šta sad?!“ Kanal sad nosi ime Šibenski.

2005.

Kita Gaćešina
Duljina: 2590 m
Dubina: 432 m

F4. U bivku ispod Grlića kuvamo večeru u sitnim satima. Trebaju doći Dinko Novosel i sin Luka (tada 15 god.). Super i nije super. Špiljariti s vlastitom krvlju i mesom i je i nije super. Pogledavam na sat dok se na koheru kuha juha. Trebali bi sada doći po dogovoru. Čujemo šuškanje. Dolazi Luka, bez Dinka. „Ma skinija je sve sa sebe, ali nije moga proći na ulazu u Grlić pa san doša sam“, kaže Luka. Zemljo, otvori se. Postavljamo mu silna pitanja, kako, kuda, a on sav ponosan. Dok smo izlazili, skupljala sam putem komadiće karabita. Stavio je rezervu u radnjak u džep. Preživila sam.

Istraživanja u KG, 2005.
Autor: Teo Barišić

*Istraživanja u KG, 2005.
Autor: Teo Barišić*

F5. Cila ekipa Mihovilaca i Mosoraša u Kiti. Crta-
mo Šibenski kanal i idemo dalje u istraživanje. Ivan
Bučan i ja jurimo naprid, postaje sve strmije, siparči-
na s glondama. Penjemo sve više, sigurno 100 meta-
ra u plus. Dolazimo do vrha ravne i visoke stine i sli-
jedni povratak. Spuštamo se, a od ekipe vidimo samo

točkice svitla. Taj dan je moj tata ima 70. rođendan
pa je kanal dobija naziv Lude 70-e dide Vladimira.

F6. Neko vrime nismo imali transportne za užeta,
male koje smo imali koristili smo za bivakiranje.
Kako ćemo bez transportnih raspemiti od ulaza
do bivka, 270 metara vertikale? Tada nismo znali
da se to zove talijanski sistem – povlačiš kraj užeta
sa sobom dok penješ na polici i izvučeš cilo uže. To
uže povežeš s drugim pa tako do sljedeće police,
odnosno sve do izlaza. To brdo užeta složiš i staviš
na ruksak. Jednom smo tako nas četvero raspem-
mili čitavu ulaznu vertikalu, nakrcali se užetima i
drugom opremon. Ja kliznem i padnem na leđa ko
kornjača, ne mogu mrdnit. Juki mi dade ruku i ne-
kako se dignen. Tako smo se kotrljali do Vodica, a
onda do parkinga nekoliko godina.

Op.p. Zahvaljujući projektu EU Proteusu od
11. miseca 2012. ulazna vertikala do Bivka pod
Grličem trajno je opremljena s alpinističkim sidri-
štima i užetima (koje mijenjamo najmanje svake 2
godine – ima li donatora?!).

*Probijen put do okretaljke kod ulaza u KG
Autor: Teo Barišić*

2006.

F7. Prvi ulazak kroz Percepciju. Dok Teo oprema, ja čekam i gledam isprid sebe crnu rupu i mislim se kako nazvat taj dio. Taman san ponovo pročitala Vrata percepcije od Aldousa Huxleya, ali tada nisan ni u snu mogla pomisliti da će nam se u potpunosti prominiti percepcija Kite (prvi put smo ušli u prvu etažu). Dolazim do Klize, vidim Tea kako na guz juri prema strmini i jedva se zaustavlja taman isprid rupe s jezerom. Govorim mu: „O majke ti, šta meni ovo treba? Jesi ti lud? Ti si ki malo dite!“ Zagazin i ja na istu strminu i otkližem, i eto imena Kliza. Za izgubit glavu, doslovno.

F8. Marin Glušević i ekipa Mosoraša rade u Erkon-dišnu, a Teo i ja radimo penj od „par metara“ iza Možda bivka. Teo penje, ja osiguravam. Ostavljam Marinu poruku na papiru da smo tu. Ulazimo u kanal od 20-ak metara. Na kraju kanala velike glonđe. Provlačimo se, ali sve je uže. Teo mi kaže da se provučem kroz veliku glonđu i vidin ima li šta dalje. Onako podozrivo ga pogledam i mislin se, ne predugo, i odem. Gljivirim se i koncentriram da ne bude kako Vjetar veli – show time. Prošla sam, vičem Teu i ulazim opet u crno. Opet vičem Teu i idem neko vrime po glonđama. Ulazim u veliki kanal, ogroman. Ovaj penj, kroz koji su se otvorili novi vidici u Kiti, nazvali smo Marijetin prolaz, po najmlađoj kćeri, a taj cili dio Vukojebina.

2009.

F9. Intezivno radimo na prvoj etaži. S nama je i srednja kćer Irena (tada 17 god.). Trebamo rasprijeti Sivi rov jer nam je tamo hrpa užeta i kompleta. Irena se javlja da će ona. Tada više nisam špiljar, nego mater. Izneseš joj sve moguće teorije, a njoj para iz ušiju sve više raste. Na kraju popustim i pristanem da raspriema. Irena je raspriemila i izvukla opremu za proširivanje koja je ostala u Tondinima.

F10. Ovaj put ostajem kući, a Teo ide s najstarijom kćeri Ninom (tada 20 god.). Gore od toga kad djeca idu s tobom je kada idu bez tebe, odnosno samo s

Kita Gaćešina

Duljina: 7382 m
Dubina: 465 m

Provlačenje kroz Pješčaru
Autor: Teo Barišić

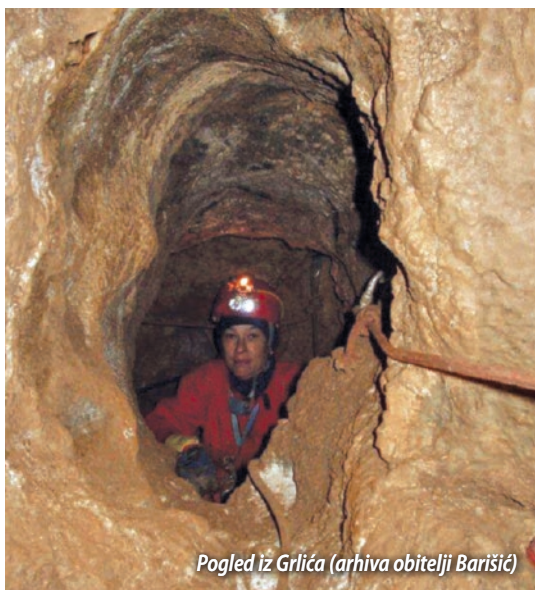
tatom. Tada je mašta bezgranična, zamišljaš najgore scenarije. Znaš po prilici kad će izaći, pa ti se svaka minuta čini ko godina i tada svatiš kako je bilo tvojim roditeljima. Dolazi mi fotografija

Kita Gaćešina – Draženova puhaljka

Duljina: 15317 m
Dubina: 530 m

Izlazak iz Kite Gaćešine, 2010.
Autor: Aida Barišić

Pogled iz Grlića (arhiva obitelji Barišić)

na mobitel. Na njoj Nina na izlazu iz kuloara iznad Kite. Pao je Gljak i prečka prema Novom valu, a i meni kamen sa srca.

F11. U iščekivanju Dana neovisnosti za nas radne, koji je padao u sredini tjedna... Dan prije, Teu zvrca Nokia. Čujem, ali ne razumim koja je tema. Nešto šljakam. Stiže Teo i veli: „Ž-ovci su na Crnopcu, rade Draženovu¹ i misle da će se spojiti sa Kitom!“ Juhuuuu!!! „Teo, ja sutra ne radin, idemo okupit ekipu i idemo“, glasno mu izgovaram bez trunke razmišljanja. Centrala je proradila, ide umrežavanje i krećemo. Anton, Došen, sestre Marica i Antonija, Bure, Teo i ja. Defender je u pogonu. Dogovor pada: Teo i Bure kroz Draženovu, a mi ostali kroz Kitu. Ja vodič jer najbolje poznam put. Idemo niz vertikalnu, uz Svinjske, skrećemo desno prema E Šerihiji, dolazimo na bivak i prema Sivom rovu. Nigdi nikog, šta, kud, kako, sve je završeno. Čujemo se, ali... Tad su karabitke bile alfa i omega, i loše tike. S livog boka odjednom ugledam tračak svitla veličine naprstka. „Antone, uzmi konop i opremi s boka – vidila sam misto!“ Anton kreće, priječi bočno, kladivo kreće u akciju s jedne i druge strane. Ne zna se ko je žešći, Teo ili Anton. Mokra sigovina prska na sve strane. A sve ostalo je povijest! Ž-ovci ulaze iz Draženove u Kitu, tako

da su već za desetak metara u prostranom bivku. Krčka se juhica, bakin preparat se srče, a svi u pozitivnoj nevjerici. Je li to moguće?!? Em smo spojili, em smo odma u bivku – san svakog špiljara. Svi zajedno lagano idemo vun. Vrlo sam ponosna kao vodič kroz Kitu. Putem upoznajem ludu ekipu. Imamo novi jamski sustav Kita Gaćešina – Draženova puhaljka.

2011.

F12. Te iste 2011. godine i Teo i ja smo nešto operirali, Teo ahilovu tetivu, a ja disk L5 S1. Tada sam se prvi put ozbiljno pozdravila sa špiljaranjem. Adio, nema više, nema blata, pranja opreme, kupovanja opreme, planiranja... Čekaju me mirni starački, špiljarski dani. Pivica na suncu i ostale nadzemne radosti. Ta misao nas je vodila sve do kraja godine kad smo otišli u prvu vertikalu u Kiti da vidimo kako nam ide tih 100 metara. Prethodne misli su nestale ko da ih nije niti bilo.

2012.

F13. Kad špiljariš, povremeno razmišljaš o tome šta ako se nešto dogodi. I super je kad su samo misli, dok se stvarno ne dogodi. Stiže informacija – akcija u Kiti, pukla je pločica, moguća ozljeda kralježnice. Skupljamo opremu i idemo. „Šta ako“ je postalo stvarno. Stižemo na parking ispod Kite. Puno je dragih ljudi, spašavatelja, špiljara. Dišemo kao jedno, naoko opuštenu. Sunčan je i lip dan, ali samo naoko. U jednom trenutku dolaze roditelji nesrećenog špiljara. Akcija teče po protokolu, nesrećeni je stabilno. Svima je lakše, ali kraj akcije je daleko. Svi tribaju

izaći van. Roditelji su zabrinuti, no drže se hrabro, ne daju se. Pričam im o Kiti, špiljarima, spašavateljima, opremi, svojoj djeci, strahu, brizi... Čini mi se da se to nekako plete u njihovim mislima na

Kita Gaćešina – Draženova puhaljka

Duljina: 22046 m
Dubina: 665 m

Kita Gaćešina – Draženova puhaljka

Duljina: 22334 m
Dubina: 737 m

¹ Jama na čijem smo ulazu Teo i ja bili koju godinu ranije.

dobar način. Jedna od nekoliko teških uloga mog života, no sve je završilo kako je i trebalo.

2014.

F14. KG-DP ima tri kata i to velika. Bivak Imberlani je bilijun svjetlosnih godina od ulaza, a iza njega u mojoj glavi još trilijun godina do mista di se stalo, iza Anine prečke i još iza. Odluka pada, Teo, Ana Mijić i ja, 5 dana u podzemlje, idemo tamo di se stalo (op.p. do pisanja ovog teksta na 3. etaži se bilo 6-7 puta). Triba nam nekih osam do devet sati dobrog planinarenja. Svak nosi još po 33 metra dodatnog užeta, jer toga nikad dosta. Drugi dan nekih 14-15 sati rada i povratak. Ima jedan dio nazvan Bajadera (u Kiti ima dosta takvih), no ovaj je strm kanal pun glonđi 2x3 metra, presvučenih finim slojem blata na kojem, kad klizneš, nema povratka. To uglavnom prolazim na sve četiri s opremom. Jer, ako tu ljosnem i ponešto slomim, znam ko će me izvući, al to bi trajalo. Treći dan je taj dan. Čujemo vodu, kanal ide strmo, blato žitko koje ti jede čizmu, opreme, tebe, sve... Pomalo potrošeni brundamo: „Ajmo kući.“ Ali onaj zli čovječuljak u nama bocka. Da ne duljim, ulazimo konačno

u dvoranu punu blata, u njoj sifon 10x10 metara. Posrcemo unaokolo po blatu. Vidi se razina podizanja sifona desetke metara iznad. Tako dobismo Ritin sifon (na 700 metara dubine, što je druga najdublja točka sustava, nekih 3,5 km od ulaza). Povratak je bio mučan kroz strmi, blatni kanal, jer nas je sada jeo višestruko brže. Konačno, spavanje. Sutradan, lagano spremanje i penzionerski do Bivka pod Grličem. Naspavali se samo tako, iako sve boli. Dizanje, doručak i krećemo uz vertikalu 280 metara, ne znajući što nas čeka u Ulaznoj dvorani jer je Grlič bio totalno pristojan. Već u Pješčari čujemo huk koji nam se nikako nije svidio, nikako. Ukopčajem se na vrhu 5-metarskog penja koji vodi u Ulaznu dvoranu i pogledam doli sa jejom, a doli teče silnom brzinom rijeka vode. Spuštam se, otkopčajem i samo što me ne odnese s teškom transportnom. Još tih par metara užeta i 100 metara do izlaza. Niti vlažne maramice

Kita Gaćešina – Draženova puhaljka

Duljina: 27802 m
Dubina: 737 m

*Al Jezeera u Kiti Gaćešini
Autor: Teo Barišić*

nisu ostale suhe. Slapovi s ulaza stvaraju zaglušujuću buku i grmljavinu, koja se potmulo kotrlja niz vertikalu. Penjem do prvog sidrišta i mislim se oće li grom u koprive? Ili neće? Oće ili neće?! Vičem Ani da može, ali jedva se čujemo. Ne znam je li Teo ušao u Dvoranu. Tek na zadnjoj trećini vertikale čujem Anu, a Teo je iza. Izlazim, a vani Noin potop. Skidam sve sa sebe i trčim u špiljicu preko puta i čekam Anu. Ne naslanjam se na stijene. Izlazi i Teo. Potop zamire. Šuma miriše po čistoći i slobodi. Jedan od par puta u životu kad sam mislila da je kraj života.

P.S. Nakon prve Žuje u Benkovcu ostaje samo ono di smo bili, šta smo radili i naša Rita sada ima svoje mesto u KG-DP.

2017.

F15. Ramiz II na drugoj etaži lipi je dio Kite u kojem smo proveli oko 2 godine i potrošili tone i tone opreme. Dio kraj Drenažne cijevi je osta opremljen. Ima još upitnika, ali dio opreme treba vući van. Ana Mijić, Mak Sedmak, Teo i ja zagrizli smo dobar zalogaj – 400-500 metara užeta, kompleti opreme i

tone blata. Imala sam osjećaj da je transportna vrića od tone, ma, od pet tona. Jedva radim svaki korak, leđa pucaju, glava puca, kolina pucaju, sve puca. Mislim se jesan li mogla lipo kući biti i piti. Napokon dolazimo u Bivak. Taj put je Mak ostao bez glasa.

2019.

F16. Puna nam kuća porodice + 3 pasa. Teško je uteći i špiljariti. Kreću logori. Znamo da se pokušava organiziranim špiljarskim napadom na Ž-ovom logoru konačno spojiti Oaza i KG-DP. Od početka 2018. Mihovilci usmjeravaju snage u pravcima Oaza i Muda labudova.

No uvod u pravu eksploziju događaja iz ljeta Gospodnjeg 2019. (preciznije, 13. kolovoza) počeo je sredinom 5. mjeseca, kada miješana ekipa Ž-ovaca i Velebitaša ide kroz Oazu, a jake mihovilske snage,

Kita Gaćešina – Draženova puhaljka

Duljina: 34314 m
Dubina: 737 m

Teo i ja kroz KG-DP niz Živo blato prema dijelu koji nazvasmo Zvonko. Zamislili smo da je To to. Ono To, dakle spoj, i imamo novi sustav i novi bilijun km sustava, i šampanjac, i totalni unutarnji urnebes jer To je to. Nas dvoje teški po sebi s još težom opremom, dodatna oprema za proširivanje kroz mali meandar zvani Mazda piterina (jedna od mojih malih noćnih mora). Navalili smo junački, opremali, bušili, proširivali... No, kod nas tišina. Dogovor je od 14 do 18 sati u tom dijelu i tu moramo biti. Gledam na mobitel, pada i po koja fotka. Ništa, tišina. Nit ih čuješ, nit ih vidiš. Vučemo se natrag u bivak u Makiti. Bit će bolje, sutradan idemo van. Prvo pozivi mobitelon, javlja se Ruđer. Čuli su nas, ali im treba neko vreme od Oaze do auta. Nalazimo se u Zvonimiru. Mi stižemo, a u Zvonimiru privatna zabava – zatvoren je. Vraćam se natrag preko puta u Burger bar i čekamo ih (do tada smo se natukli čevapa i pomfrija). Stižu, svi pričamo u isti glas. U jednom trenutku pomišljam, ispričavamo se jedni drugima što se nismo spojili. No taj trenutak saznanja da su nas čuli. To je to. Nakon tog vikenda ponovo odlazimo Teo i ja u Zvonka, kojeg širim kratko, ali dalje ne ide. Prolaz je za miševе. Tu konačno prihvaćamo misao da ćemo se spojiti negdi drugdi.

A sad kronološki: logor kolovoz – znamo da se radi u Oazi. Teo i ja čekamo vijesti. 14. rano ujutro sam na poslu. Teo zove oko 7 i po. To je to. Juuuuuuu! Nisam još niti apsorbirala informaciju, a stiže poruka od Dadića sa sljedećim tekstom: „Mi smo sada u Zvonimira i eto noćas smo se spojili.“ Kreće komunikacija, ja prvo zovem Anu Bakšić da joj velim, a i suzice su još u očima – suze radosnice. Ana, Teo, Ruđer, ja, objave, bum među špiljarima. A ekipa koja je pronašla misto i naišla na naše potpise još uvijek je u Oazi i radi! To je najluđe od svega!!! Dakle, telefonom je javljeno u noći 14. kolovoza, tako da je prvotna informacija bila da je spoj 14.-og, no u stvari je 13.-og, ali par sati gori-doli, kako bi neko reka. Taj dan san potpuno disfunkcionalna na poslu. Odma pada dogovor da Teo i ja idemo ekipi. Pakiramo kolače, žesticu, pive. Još uvijek ne virujemo. Penjemo se prema logoru Jame vjetrova, bacamo se po ljudima, ljubimo, grlimo, a taman iza flanke stiže ekipa Milena, Vjetar, Babić i Andrej. I onda se ponovo ljubimo, grlimo, ne pada nam teško. Čekamo da još ekipe izađe, a i da neki uđu. Topla klopa, dobro piće i savršeno društvo uz

vatru u povijesnom trenutku. Kako bi rekla – ko da sam i ja bila. Ono kad se veseliš sreći drugog ko da je tvoja. Prebacuju se nacrti i fotke bluetothom. Dili se po društvenim mrežama kad se nađe signal. Sljedeći dan pakiranje i put kući. Napunjenih baterija s bilijun neizgovorenih riči, ali ko da je sve rečeno. Špiljar tijekom špiljarskog života najčešće nema takvu sreću iliti priliku. Ja sam ih imala nekoliko. Zar život nije dobar?! La dolce vita...

**Jamski sustav
Crnopac**
Duljina: 34314 m
Dubina: 797 m

F0. Kad peglam vani iz Kite, iman par mantri: jen, dva, tri ili jen, dva, tri, četiri, pet. Ali uvijek nakon nekih 50-ak metara pitanja: Šta je ovo meni tribalo da se ovako mučim? Koji mede me tira? Jesan lipo mogla bit kući? Je li vreme da obisim pojas o klin? Kako se nositi s novim generacijama? Na školama me zovu gospođa Aida. Bude tu jedna lipa šuma misli, pitanja, odgovora, razgovora sa sobom... U ovih 15 godina pričala sam svašta sa sobom, vikala, tješila samu sebe. Bila je tu cila kolekcija modrica na čudnim mistima i u još čudnijim bojama, upoznavanje s vlastitim tijelom i boli. No onaj trenutak kada prideš zadnje sidrište i vanka si, sidneš isprid i čekaš sljedećeg da izađe, začimbušiš jednu (zapušiš) i znaš da je To to. To ne mora imati svoje ime, ne mora biti ni pridjev ni glagol, ali je To to. To To je to.

Pogovor

Jamski sustav Crnopac bilježi 175 istraživačkih akcija koje su trajale najmanje 24 sata i više. Od 15. 8. 2004., kada bilježim svoje prvo istraživanje u Kiti, do zaključenja ovog teksta sudjelovala sam u 79 istraživačkih akcija (posljednja od 21. do 23. 6. 2019.), i idemo dalje... Samo nek više kiša prestane padati.

Zahvala

Svim divnim špiljarkama i špiljarima, obitelji, pasima, znanim i neznanim, koji su me pratili proteklih 15 godina i s kojima sam provela i s kojima ću provoditi trenutke sreće, radosti, boli, razgovora, modrica ovog mog podzemnog špiljarskog ovozemaljskog života.